

ACTIEF BURGERSCHAPS EN SOCIALE INTEGRATIE

**INTERCONFESSIELE BASISCHOOL
DE ZONNEWIJZER**

Actief Burgerschap en Sociale Integratie Basisschool De Zonnewijzer

Definiëring:

Vanuit de filosofie kan moraliteit gedefinieerd worden als een systeem van gedragspatronen met betrekking tot standaarden van goed en verkeerd gedrag. Het refereert aan gedrag, morele verantwoordelijkheid (geweten) en de mogelijkheid, het vermogen, om goede en adequate acties te ondernemen. Vaak gebruikte synoniemen in dit verband zijn onder meer: ethiek, principes, deugdzaamheid en goedheid. In de multiculturele samenleving waarin we op dit moment leven is moraliteit een gecompliceerde kwestie geworden. De cultuurgebondenheid en godsdienst spelen hier een belangrijke rol. Moraliteit helpt ons om goede mensen te worden, zodat we een goede samenleving hebben.

Burgerschapsvorming (ontwikkeling moraliteit) op de basisschool:

De vraag dient zich aan wat de school kan bijdragen aan bovenstaande. Je komt het tegenwoordig overal tegen: het begrip burgerschapskunde. Ook de overheid besteedt hier steeds meer aandacht aan. Minister Van der Hoeven was al van mening dat kinderen op de basisschool in aanraking moeten komen met burgerschapsvorming. Dit wordt verwoord in het wetsvoorstel "Bevordering actief burgerschap en sociale integratie" en is vanaf 1 februari 2006 in werking getreden. Scholen worden hiermee verplicht bij te dragen aan integratie en burgerschapskunde. Wat het begrip "burgerschapskunde" nu eigenlijk voor ons betekent is hierboven te lezen.

Wij zijn er, gezien het eerder gestelde, van overtuigd dat het een essentieel onderdeel van de opvoeding is. Thuis en op school moet dit aan de orde komen. De invoering hiervan op de basisschool moet er toe leiden dat leerlingen voorbereid worden op deelname aan de pluriforme samenleving. Democratie en omgangsvorming moeten nadrukkelijk naar voren worden gebracht.

Visie:

Als Interconfessionele basisschool willen we niet alleen maar een goede basis leggen voor het voortgezet onderwijs, maar ook vanaf het begin werken aan de vorming van jonge mensen met een bewustzijn voor regels, waarden, normen en samenwerking. Mensen die stevig in de wereld staan, met een goed gevoel van eigenwaarde, die respectvol en eerlijk met elkaar omgaan en op die manier een steentje bij kunnen dragen aan onze maatschappij. Die bovendien begrijpen hoe de Nederlandse rechtstaat werkt en wat er van hen verwacht wordt om in zo'n rechtstaat goed te kunnen functioneren. Hierbij staan de vijf waarden die als basis gelden voor de ontwikkeling van vaardigheden centraal:

1. Verwondering
2. Ruimte geven
3. Integriteit
4. Veiligheid
5. Verantwoordelijkheid

Doelen:

- o Het ontwikkelen van kinderen tot sociaal vaardige, betrokken en zelfstandige volwassenen.
- o Het ontwikkelen van kinderen tot actieve deelnemers van deze maatschappij.
- o Kinderen leren om een eigen mening te vormen.
- o Kinderen leren om elkaars mening te respecteren en daar open voor te staan.
- o Kinderen leren het 'anders' zijn te respecteren.
- o Kinderen leren over andere culturen en geloven.
- o Kinderen leren om samen te werken.
- o Kinderen leren over de geschiedenis en het ontstaan van Nederland en Europa.
- o Kinderen leren over de democratische rechtstaat en hun rol daarin als ze volwassenen zijn.
- o Kinderen leren over het milieu en hoe zij een steentje bij kunnen dragen aan een beter en schoner milieu.

Actief Burgerschap en Sociale Integratie Basisschool De Zonnewijzer

Kerdoelen burgerschap:

- De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen
- De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument
- De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger
- De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen
- De leerlingen leren de hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen en ze leren respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen
- De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu

Deze doelen zijn te bereiken door het onderwijs te groeperen rondom 3 kernconcepten:

- Burgerschapsvorming vanuit democratie
- Burgerschapsvorming vanuit participatie
- Burgerschapsvorming vanuit identiteit

Invulling:

Om invulling te geven aan de door ons gestelde doelen en kerndoelen wordt er gebruik gemaakt van de volgende methodes:

- Trefwoord, levensbeschouwelijke methode
- Kanjertraining
- Natuurzaken van Zaken van Zwijsen
- Wereldzaken van Zaken van Zwijsen
- Tijdzaken van Zaken van Zwijsen
- Op voeten en fietsen en de jeugdverkeerskrant

Voor de doelen waar geen methode voor bestaat of bestaande methodes ontoereikend zijn is er door de school een plan van aanpak of protocol opgesteld, of worden er projecten rondom dit doel georganiseerd. De volgende plannen zijn hiervoor opgesteld:

- Beleidsplan en doorgaande leerlijn beschreven in de Basismap
- Kinderraad, beleidsdocument
- Pestprotocol
- Geloofsweek, identiteit welke beschreven staat in de basismap

Verantwoording

De kinderen van nu zijn de volwassenen van later en zij zullen dus degene zijn die maatschappij draaiende moeten houden. Om dat te kunnen zullen ze bepaalde kennis en vaardigheden moeten hebben en moeten ontwikkelen. Ze zullen op de eerste plaats zelf stevig in de wereld moeten staan om behulpzaam, eerlijk en respectvol naar anderen te kunnen zijn. Als kinderen over elkaar, elkaars cultuur en geloof leren zullen ze elkaar beter begrijpen en zullen ze beter in staat zijn verschillen en 'anders' 4 zijn te accepteren. Door regels en afspraken centraal te stellen in de klas, de school en in het verkeer leren de kinderen dat er regels nodig zijn om een veilige maatschappij te bewerkstelligen.

Aangezien Nederland een democratische rechtstaat is, is het belangrijk voor kinderen om te weten hoe zo'n rechtstaat, ontstaan is, in elkaar zit en hoe zij daar later een rol in kunnen gaan spelen. Omdat we in dit land vrijheid van meningsuiting hebben is het belangrijk dat kinderen zich een eigen mening weten te vormen, maar ook dat zij meningen van anderen leren te respecteren.

Ten slotte is het belangrijk voor de kinderen te leren over de wereld, de natuur en het milieu en vooral hoe zij er met z'n allen voor kunnen zorgen dat de wereld voor hen en degene die na hen komen

Actief Burgerschap en Sociale Integratie Basisschool De Zonnewijzer

leefbaar blijft.

Om onze doelen te verwezenlijken is er bewust gekozen voor een aantal methodes die perfect op deze doelen aansluiten. Deze methodes zorgen er bovendien voor dat er op een structurele manier gewerkt wordt aan burgerschap en integratie.

Voor de doelen waar geen methode of geschikte methode is gevonden wordt er gewerkt met een plan van aanpak. Deze plannen voldoen aan het PDCA principe en worden uiteindelijk geborgd in het schoolplan.

Resultaten:

Bij de diverse methodes zijn toetsen opgenomen waardoor we de ontwikkeling van de kinderen bij

kunnen houden. Wat betreft de sociale competenties maken we gebruik van een sociaal- emotioneel leerlingvolgsysteem (ZIEN en Kanjertraining). Bovendien zijn de leerkrachten van Zonnewijzer goed in staat om de kinderen te observeren en zo vorderingen te constateren.

Risico's:

De Zonnewijzer is een school waarbinnen weinig kinderen van vele nationaliteiten zitten en waarbij we weinig te maken hebben met verschillende culturen. Er is sprake van een leerling populatie met vooral hoog opgeleide ouders. De laatste jaren gaat de school wel zien dat er ook steeds meer kinderen van buiten Diepeveen (rand Deventer) de school weten te vinden. Hierbij is er in sommige gevallen sprake van een sociaal zwak milieu. De leerling populatie is gaandeweg een beetje aan het veranderen. Sommige ouders spreken hierover hun zorg uit. Het team van de Zonnewijzer is van mening dat ook de sociaal zwakkeren binnen de school een wat betere afspiegeling weergeeft van de hedendaagse maatschappij. Door deze verandering zijn we extra alert op discriminatie, racisme en extremistische opvattingen en deze worden direct de kop ingedrukt door over deze onderwerpen met de kinderen in gesprek te gaan en er een open discussie over te voeren. Verder wordt er op onze school gewerkt met de methode: Trefwoord. Hoewel deze methode voornamelijk uitgaat van het Christelijke geloof stippen zij ook andere religies aan. Die andere religies worden op onze school extra uitgelicht, zodat kinderen over elkaars geloof en cultuur leren, waardoor er meer begrip voor elkaar ontstaat. Dit geven we ook vorm door de geloofsweek, waarbij we verschillende geloofsgemeenschappen bezoeken per groep.

Sociaal-emotioneel leerlingvolgsysteem:

De school werkt met een sociaal leerlingvolgsysteem (KANJERVOLGSYSTEEM). Hierdoor komen kinderen die extra aandacht nodig hebben bij het aanleren en onderhouden van sociale vaardigheden snel en goed in beeld. Voor hen wordt er dan een vervoltraject, afhankelijk van de problematiek, uitgestippeld. Zo kan het zijn dat een kind deel gaat nemen aan een SOVA training, een eigen handelingsplan in de klas krijgt of in het zorgteam besproken wordt. Binnen de school is een kinderwerker werkzaam die kinderen individueel of in een groepje de juiste begeleiding kan bieden indien nodig.

Pedagogisch klimaat:

Op De Zonnewijzer is er veel aandacht voor het Pedagogisch Klimaat. Om ruzies op te lossen wordt er een eenduidige oplossingsstrategie door alle leerkrachten gehanteerd. Deze strategie is gebaseerd op de strategie afkomstig uit de Kanjertraining. Daarnaast kennen alle leerkrachten het principe van groepsdynamiek en werken ze aan het begin van het schooljaar met lessuggesties afkomstig uit deze methode. Dit om de vorming van een positieve groep zoveel mogelijk te sturen om zo pestgedrag eerder te signaleren en aan te pakken. De fases van groepsvorming zijn erg belangrijk. De fases in groepsvorming zijn:

- Forming
- Storming
- Norming
- Performing
- Termination

1. Forming

De groepsleden kennen elkaar nog niet, of als de groep vorig jaar al bij elkaar was, weten de groepsleden niet of alles bij het oude is gebleven. Hoe jonger kinderen zijn, hoe meer ze in de grote vakantie zijn veranderd. Het is een verkenningsfase, die bij nieuwe groepen één à twee weken duurt en die bij groepen die elkaar kennen wat korter kan duren. De groep is in deze fase vaak nog heel rustig. De kinderen zijn meer bezig met zichzelf en hoe ze overkomen op de anderen. In deze fase zorgt de leerkracht vooral voor veiligheid.

2. Storming

De groepsleden weten ondertussen een beetje wat ze van de anderen kunnen verwachten. De grenzen van de eigen veiligheid zijn verkend en nu kunnen ze zich gaan profileren. "Mijn mening moet gehoord worden, ik ben er ook." Voor een buitenstaander is de groep rumoerig. Er zijn botsingen, onenigheid en ruzietjes. Dit hoort bij deze fase en hoeft niet verontrustend te zijn. De hiërarchie wordt bepaald. De leerkracht laat merken dat conflicten bij het leven horen, maar dat de manier van oplossen wel belangrijk is. Conflicten worden samen uitgepraat.

Het resultaat van de stormingperiode kan heel verschillend zijn. De ene groep wordt een positief samenwerkende groep, in een andere groep staat concurrentie en machtsstrijd voorop. Weer een andere klas valt uiteen in subgroepen of een hoofdgroep met enkele outsiders. Waarschijnlijk heb je liever de positief samenwerkende groep als jouw klas. Onder de groepsfasen kun je lezen hoe je die klas kunt krijgen.

3. Norming

De leiders die in de vorige fase boven kwamen drijven, bepalen hoe er in de groep met elkaar wordt omgegaan. Zij bepalen soms onbewust, soms bewust, de ongeschreven regels. Deze normen staan eigenlijk zo goed als vast en veranderen bijna niet meer. Het is dus zaak om als leerkracht te zorgen dat er positieve groepsnormen zijn ontstaan vóór deze "vaststaan." Dit kun je bewerkstelligen door de leiders een positieve rol te geven en door de groep bewust te maken van hun gezamenlijke kracht tegen ongewenst gedrag.

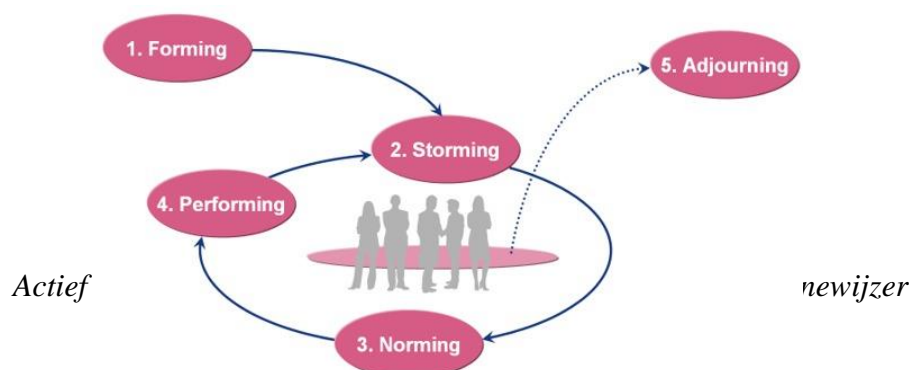
4. Performing:

De groep is klaar voor het werken. De introductieperiode is voorbij. Deze fase gaat bij een groep die echt nieuw is, in na anderhalf tot twee maanden. Bij een groep die elkaar al kent kan deze fase al na twee weken ingaan. De groep keert naar de vorige fasen terug als er bijvoorbeeld een nieuw kind in de groep komt, als een werkweek heel intensief beleefd wordt, als er een heel hevig conflict plaatsvindt, of als er een andere ingrijpende gebeurtenis plaatsvindt. Als leerkracht moet je nu niet denken dat de groep "af" is. Een goede groep vergt onderhoud gedurende het hele jaar.

5. Termination

De groep nadert het eind van het jaar. De meeste leden zullen dat jammer vinden. Het kan zijn dat ze gaan mopperen op alles en iedereen. Zo wordt het afscheid minder zwaar, want het is immers niet zo leuk hier? Ook kunnen groepjes gaan klitten. Ze spreken ook vaak af elkaar snel weer te zien.

Als laatste kan er normvervaging optreden. Nu alles toch ophoudt, zijn de groepsregels ook niet meer zo belangrijk. Het is duidelijk dat groepen in deze fase heviger doormaken dan de andere groepen op school. Als leerkracht kun je wel begrip hebben voor dit proces, maar je moet er tevens voor zorgen dat de regels blijven zoals ze waren. Accepteer dus niet al het gedrag wat hieruit voortkomt en blijf wijzen op de afspraken.

Kinderraad:

Door de kinderen kennis te laten maken met en deel te laten nemen aan de Kinderraad krijgen ze op een speelse wijze inzicht in de werking van een democratie. Ze ervaren hoe het is om op een klassenvertegenwoordiger van eigen keuze te mogen stemmen. Klassenvertegenwoordigers leren om de mening van een groep te vertegenwoordigen en ervaren dat het niet altijd een gemakkelijke opgave is om tot overeenstemming te komen wanneer er meerdere 'partijen' aan een tafel zitten. Op die manier zullen ze uit eigen ervaring beter begrijpen hoe ons politiek systeem in elkaar zit en werkt. Hierdoor wordt het voor hen gemakkelijker om deel te nemen aan onze maatschappij.

Goed voorbeeld:

Om kinderen basiswaarden bij te kunnen brengen is het belangrijk dat we zelf het goede voorbeeld geven. Op De Zonnewijzer werkt een betrokken team die eerlijkheid, oprechtheid, menslievendheid, openheid, rechtvaardigheid en respect in een hoog vaandel hebben staan en de kinderen, ouders en elkaar op grond van die basiswaarden behandelen. In de klassen wordt er tevens veel aandacht besteed aan deze basiswaarden. Ze worden met de kinderen besproken, aangeleerd en geëvalueerd. Dit gebeurt o.a. op basis van de Kanjertraining en de vijf kapstokregels die worden gehanteerd:

1. We vertrouwen elkaar
2. We helpen elkaar
3. Niemand speelt de baas
4. Niemand lacht uit
5. Niemand doet zielig

Pestprotocol:

Op De Zonnewijzer wordt een pestprotocol gehanteerd. In dit pestprotocol staan duidelijke afspraken over het voorkomen en omgaan met pesten binnen de school. Ook staan hierin duidelijke maatregelen vermeld die genomen worden als kinderen elkaar niet met respect behandelen.

Wereldoriëntatie:

Op De Zonnewijzer wordt gewerkt met een nieuwe methode voor Wereldoriëntatie namelijk zaken van Zwijssen. Dit zijn methodes voor geschiedenis, aardrijkskunde natuur. De methodes besteden o.a. aandacht aan de geschiedenis van Nederland, de werking van een democratische rechtstaat, Europese staatsinrichting, milieu en andere culturen.

School als 'oefenplaats':

Op De Zonnewijzer krijgen de kinderen voldoende mogelijkheden, zowel in de klas als daarbuiten, om de opgedane kennis omtrent burgerschap en integratie te oefenen. We hebben ervoor gekozen om ook buiten de vakgebieden te werken aan burgerschap en sociale integratie.

Samengevat de activiteiten:

Structurele Activiteiten:

1. Trefwoord levensbeschouwelijke methode.
2. Aardrijkskunde Zaken van Zwijssen.
3. Natuur Zaken van Zwijssen.
4. Geschiedenis Zaken van Zwijssen.
5. Kanjertraining in combinatie met ons leerling volgsysteem ZIEN (SEO).
6. Op voeten en fietsen en de jeugdverkeerskrant.
7. Thema's vanuit de kleutermethode Onderbouwd.
8. School tv weekjournaal en programma's als 'huisje boompje beestje'.
9. Vergaderingen van de Kinderraad geleid door de directeur.
10. Drie vieringen door het schooljaar heen; een openingsviering, een Kerstviering en een Paasviering.

Jaarlijks terugkerende activiteiten buiten de methodes om:

- Startweek in ieder groep: programma samengesteld op de behoefte van de groep gericht op binding dynamiek in groep 1 t/m 8.
- Gehandicaptenraad groep 7 en 8.
- Bureau Halt of vuurwerk project voor de bovenbouw.
- Aanbod workshops, techniek, cultuur, natuur en muziek.
- Schoolreisjes voor iedere groep.
- Historische wandeling groep 6.
- Lees bevorderende activiteiten; kinderjury, voorleeswedstrijd, Kinderboekenweek, project 'bibliotheek op school'.
- Sportdag voor de midden en bovenbouw.
- Voetbaltoernooi midden en bovenbouw.
- Theaterdag en project cultuur op school (om en om per schooljaar) .
- Bezoek musea, milieu centrum, theatervoorstellingen n.a.v. een thema.
- Geloofsweek waarbij alle groepen een geloofsgemeenschap bezoeken.
- Projecten door de school heen "Hou je mond gezond".
- Sponsorloop waarbij geld wordt ingezameld voor goede doelen.
- Verkoop Kinderpostzegels.
- Tentoonstellingen en projecten.

Evaluatie en borging :

Ieder schooljaar evalueren we dit beleidsstuk om te zien of we de gestelde activiteiten hebben uitgevoerd en of doelen zijn behaald. Aanpassingen van het beleid worden jaarlijks verwerkt in de basismap waarin de doorgaande lijn staat beschreven. Daarnaast wordt dit document, indien noodzakelijk, aangepast.

Actief Burgerschap en Sociale Integratie Basisschool De Zonnewijzer